

Mandat for ekspertutval om vurdering av dagens organisering og styring av statleg barnevern

Bakgrunn

Barnevernets oppgave er å ta vare på de mest utsatte barna. Barnevernet skal beskytte barn mot omsorgssvikt og sikre barn omsorg, trygghet og utviklingsmuligheter. Det offentlige ansvaret for barnevernet er i dag delt mellom stat og kommune.

Barne- ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir) ble etablert i 2004. Bufdir er faglig rådgiver, iverksetter av vedtatt politikk, forvalter av lov og regelverk, og etatsstyrer for familievern og det statlige barnevernet. Bufdir er videre fagdirektorat for det statlige barnevernet, og har siden 2014 vært fagdirektorat også for det kommunale barnevernet.

Bufdir har som leder av Barne, ungdoms og familieetaten (Bufetat) ansvar for å utvikle etaten slik at den kan nå fastsatte mål og møte fremtidige utfordringer mest mulig effektivt innenfor sine rammer. I dette inngår fastsettelse av virksomhets- og økonomistyringsinstruks for Bufetat.

Bufetat er operativt ansvarlig for en rekke tjenester i barnevernet, og er i dag organisert i fem regioner. Kjerneoppgaven er å bistå kommunene når barn skal bo utenfor hjemmet. Bufetat-regionene har blant annet ansvaret for å etablere og drifte barnevernsinstitusjoner, og for godkjenning av barnevernsinstitusjoner. Bufetat har også ansvar for rekruttering av fosterhjem og ansvar for familievern mv.

Bufetat ble opprettet i 2004 som følge av en overføring av ansvar og oppgaver fra fylkeskommunen til staten innenfor barne- og familievern (Ot.prp.nr.9 (2002-2003)). Samtidig ble det besluttet en særregulering av barnevernet innenfor Oslo kommune som innebar at Bufetats oppgaver og myndighet ivaretas av kommunen selv.

Statens helsetilsyn har det overordnede faglige tilsynet med etaten, mens statsforvalterne har ansvar for å føre tilsyn blant annet med barnevernsinstitusjonene og med Bufetat.

Problembeskrivelse

Det er ikke tidligere gjort en helhetlig gjennomgang av dagens organisering av det statlige barnevernet. Flere offentlige dokumenter og utredninger har stilt spørsmål ved dagens organisering.

Da Bufdir ble fagdirektorat også for det kommunale barnevernet i 2014, ble det samtidig uttalt at det burde vurderes nærmere hvordan Bufdirs faglige oppgaver kunne skilles organisatorisk fra direktoratets oppgaver knyttet til drift av Bufetat (Prop. 106 L (2012-2013). Også i Prop. 73 L (2016-2017), Endringer i barnevernsloven (barnevernsreformen) ble det pekt på utfordringer med at Bufdir og Bufetat er samme etat.

Barnevernsutvalget i NOU 2023: 7 (Trygg barndom, sikker framtid) foreslo å skille Bufdir som fagdirektorat organisatorisk fra Bufetat som etatsstyrer. Også Barnevernsinstitusjonsutvalget i NOU 2023: 24 (Med barnet hele vegen), mente

kombinasjonen av rollene som fagdirektorat og etatsstyrer kunne bidra til å svekke tilliten til det statlige barnevernet.

Områdegjennomgangen i institusjonsbarnevernet, som ble gjennomført i 2024, fant utfordringer i dagens styring i det statlige barnevernet.

Barneverninstitusjonsutvalget foreslo at særordningen i styringen av barnevernet for Oslo kommune avvikles, samt at det etableres en ny godkjenningsmyndighet som gis ansvaret for godkjenning av alle barnevernsinstitusjoner, inkludert institusjonene i Oslo kommune.

Helhetlig vurdering av organiseringen av statlig barnevern

Departementet mener det er behov for en helhetlig vurdering av ansvar og myndighet, og dermed organiseringen av og rollene til Bufdir og Bufetat innenfor det statlige barnevernet. Videre er det behov for å gjennomgå utfordringer knyttet til styring og kontroll.

Målet med en slik utredning skal være å:

- gjennomgå dagens organisering av det statlige institusjonsbarnevernet og fremme forslag til modeller som sikrer formåls effektiv styring og god forvaltning, jamfør problembeskrivelsen over.
- forbedre samhandling og samarbeid mellom Bufetat og barnevernstjenesten i Oslo kommune.

Utvalget skal ta utgangspunkt i relevante kunnskapsgrunnlag, herunder utredningene nevnt innledningsvis. Departementet vil ikke i denne omgang gå videre med forslaget om å avvikle særordningen for Oslo kommune.

Ekspertutvalget skal:

- Vurdere styrker og svakheter ved dagens organisering av det statlige barnevernet
- Utrede ulike løsninger for organisering av det statlige barnevernet som gir gode forutsetninger for:
 - formåls effektiv styring
 - gode og effektive tjenester for barna
 - at Bufdir kan ivareta sin rolle som faglig premissleverandør for institusjonsbarnevernet
- Utvalget skal vurdere ulike modeller for organisering, der minst én modell skiller rollen som fagdirektorat (Bufdir) og etatsstyrer (Bufetat). Bufetats ulike roller som godkjenningsmyndighet, kontrollmyndighet og virksomhetseier skal særlig vurderes.
- Gjennomgå dagens ordning og vurdere tiltak som kan forbedre og forsterke samhandling mellom Barne- og familieetaten i Oslo kommune og Bufetat. Barne- og familieetaten skal involveres i arbeidet.
- Vurdere hvilken betydning ulike forslag og tiltak vil ha for øvrig ansvars- og oppgaveportefølje hos etaten og andre berørte virksomheter.

Føringer for arbeidet

Arbeidet skal gjennomføres i henhold til utredningsinstruksen. Ekspertutvalget skal vurdere økonomiske, juridiske, administrative og samfunnsmessige konsekvenser av forslagene i tråd med kravene i Utredningsinstruksen, herunder synliggjørekonsekvenser for:

- Styringsstruktur, og effektivitet i beslutningsprosesser.
- Økonomistyring og kontroll.
- Ressursutnyttelse, samordning, og fellestjenester med øvrige tjenesteområder som ligger i Bufetat /Bufdir.
- Betydningen av endringer på statlig nivå for de kommunale barnevernstjenestene.
- Betydningen for mottakere av tjenestene.

Utredningsarbeidet skal se hen til tidligere utredninger i sektoren der det er relevant, herunder NOU 2023:7, NOU 2023: 24, og ovennevnte områdegjennomgang. Ekspertutvalget skal også se hen til regjeringens strategi «Vårt felles ansvar – ny retning for barnevernets institusjonstilbud». Ekspertutvalget skal sørge for at barn og unges erfaringer tas med inn som kunnskapsgrunnlag

Utvalget skal levere sin rapport innen 1. oktober 2025.